

F O R B I N D E L S E R
t r e f o r l a t t e h u s m a n n s p l a s s e r



F O R B I N D E L S E R
t r e f o r l a t t e h u s m a n n s p l a s s e r

INNHold

Forord og innledning – Beate Juell

Fire performancer og to årstider – Caroline Ho-Bich-Tuyen Dang

Notater om forvitring og glemte historier – Tone Gellein

Lyden av fraflyttede hus – Kjell Samkopf

Historier om husmannsplassene – Tone Hagen og Karin E. Jansen

Informasjon om Toten Kunstforening

Kart

INNLEDNING

Intensjonen i mitt arbeid som leder for Toten Kunstforening har vært å utforske hvordan kunst kan møte folk, temaer og debatter i samfunnet utenfor det tradisjonelle gallerirommet. Både valg av tema og et stedsspesifikt kunstprosjekt ble mulig å gjennomføre med stor støtte fra styret, og i nær dialog med kunstfaglig råd: Annette Hveem Narum, Bjørnar Aaslund og Thomas Gjetmundsen.

Proessen startet med spørsmålet: Hva skjer når man gjennom kunst setter fokus på historier og steder som ikke har samfunnets oppmerksomhet? Temaet husmannsstanden har et bredt nedslagsfelt på Toten, der store forskjeller mellom bønder og husmenn har preget samfunnet opp til nyere dato. Det er svært få opprinnelige husmannsplasser igjen, og deres historier har blitt tause.

Konsekvensen av dette er at kulturhistorien kun blir synlig gjennom de store gårdsbrukene som fortsetter å prege landskapet, samtidig med at størstedelen av befolkningen i dag nettopp har sine røtter fra en husmannsplass. Det visuelle bildet av historiske samfunnsforskjeller viskes ut. Kunstprosjektet *FORBINDELSER - tre forlatte husmannsplasser* startet våren 2016 og ble gjennomført vår og høst 2017, med produksjonen og presentasjonen av denne boken i 2018.

Styret gjorde befaringer og samlet inn historier gjennom samtaler og møter med nålevende eiere og lokale kjentfolk i de aktuelle områdene knyttet til de tre utvalgte husmannsplassene. Disse historiene er nedskrevet og samlet bakerst i boken.

Kunstnerne vi inviterte til å arbeide med prosjektet representerer ulike retninger og fag innen samtidskunstfeltet:

Caroline Ho-Bich-Tuyen Dang, billedkunstner
Kjell Samkopf, musiker og komponist
Tone Gellein, tekst, video og performance

Det å velge kunstnere med forskjellige uttrykksformer og perspektiv var et viktig grep for å gå inn i temaet med ulike materialer, arbeidsform og presentasjonsform.

Som kurator for prosjektet var det viktig å gi kunstnerne mulighet for å være i prosess over tid, med stort handlingsrom for hva, når og hvordan produksjonene skulle presenteres. Publikum skulle komme til kunsten på kunstens premisser. Dette ga prosjektet en egen tyngde. Med en respektfull holdning til stedene og deres historie startet kunstnerne arbeidet direkte på plassene. Årstidene med kulde, snø, regn, fukt og varme, og spor av tidligere levd liv under utfordrende premisser, ble fysiske erfaringer som påvirket et komplekst tema og satte spor i de ferdige arbeidene.

Stillhet som verktøy.

Alle fremføringene startet i stillhet. Dette ga publikum en mulighet til å legge til side noe av hverdagen før man tar inn noe nytt, en mulig nullstilling av tankene. Å være en del av en gruppe i stillhet over tid skapte en særegen form for tilhørighet. Husene, mørket, det svake morgenlyset, naturen og elementene, brakte oss inn til og i nær kontakt med rom, lukter, lyder, materialer, bevegelser og historier. Stillheten lot det enkle og komplekse få ro til å synke inn.

«Plassenes og deres historier forsvinner med meg», er innholdet i en felles refleksjon fra eiere, naboer og andre med tilknytning til husmannsplassene. Et sterkt utsagn som åpner for ny innsikt og bidrar til å skape mening rundt hvordan kunsten kan synliggjøre menneskets allmengyldige livspremisser. Spørsmålet som startet prosessen «Hva skjer når man gjennom kunst, setter fokus på historier og steder som ikke har samfunnets oppmerksomhet?» står fortsatt åpent.

Boken *FORBINDELSER - tre forlatte husmannsplasser* er et selvstendig arbeid som viderefører denne prosessen.

Beate Juell
Kurator og billedkunstner











Målene

Det er fem vinduer og to
luker i huset. To vinduer,
begge med to sider og 12 glassruter. 4 glassruter,
de i midten, måler 28 x
18 cm. De over og under måler 26 x 18 cm.

Noe forsvinner
innimellom
festepunkte-
vindu har



kittet og
ne. Hvert
to beslag.

Med blikket
teller jeg

vendt mot øst
13 liggende

t ø m m e r s t o k k e r
og 9 liggende
i lofts delen
opp mot mønet.

T ø m m e r s t o k k e n e s
bredde varierer mellom
17,8, 21,4 og 21cm.

N o r d v e g g e n har paneler:
55 lengder

2 er små og smale
53 er 13, 6 cm brede

På sørveggen har to
vinduer falt ut og
g l a s s b i t e r ligger strødd

både innenfor og utenfor.





CD-lansering og uroppførelse av *Lyden av fraflyttede hus* ble holdt på husmannsplassen Vesterhagen i Østre Toten 17. september 2017. Vi avspilte verket to ganger: én gang ute, med utsikt til Mjøsa og området omkring, og én gang inne, i det som en gang hadde vært stue i huset. Selv om verket var det samme begge gangene, ble opplevelsene forskjellige.

Etter at publikum hadde installert seg, ga Kjell Samkopf en kort innledning der han presenterte det nye verket og delte noen perspektiver på vår evne og mulighet for å lytte. For å skjerpe og samle vår oppmerksomhet, og gjøre den mottagelig for små nyanser, ble hver avspilling innledet og avsluttet med fem minutters stillhet.

Omlag 30 publikummere lyttet gjennom verket i sin helhet med hodetelefoner.



TOTEN KUNSTFORENING

Toten Kunstforening dekker kommunene Østre og Vestre Toten kommuner og har vært en aktiv kunstforening siden 1954. Den har ca.60 medlemmer som jobber på frivillig basis. På 1960- og 70-tallet bidro foreningen til at musikk, teater og kunst ble vist lokalt. Da arrangerte de også turer til Oslo med besøk på Nationaltheatret for alle femteklassene i kommunene. Sist på 80-tallet var foreningen en pådriver og viktig bidragsyter til at Billerud gård, nå Peder Balke-senteret, ble åpnet opp for publikum med årlige utstillinger. De siste 25 årene har foreningen gjennomført to utstillinger hvert år fordelt på Østre og Vestre Toten.

Gjennom *FORBINDELSER – tre forlatte husmannsplasser* har kunstforeningen blitt en samfunnsaktuell aktør i formidlingen av samtidskunst i regionen. Toten Kunstforening ble kåret til Årets Kunstforening i 2017 for dette prosjektet. Norske Kunstforeninger deler ut utmerkelsen.

Styret 2016-2017:

Beate Juell, Karin E. Jansen, Kristian Myklebust Solberg, Tone Hagen, Mona Vandraas, Lise Aarsby, Eivor Helene Madsen, Aasa Opsvik, Torhild Frydenlund

Kunstfaglig råd 2016-2017:

Annette Hveem Narum, Thomas Gjetmundsen, Bjørnar Aaslund

Arrangementskomité:

Ingrid Kirkeby, Astrid G. Dalby, Hallgjerd Skogseth



